

18.03.2024

Lugupeetud

kantsler Kristiina Alliksaar

teatrinõunik Laur Kaunissaare

Mõned kuud tagasi lõppes era- ja munitsipaalteatrite tegevustoetuste taotlusvoor. Et selles toimus mitmeid muudatusi, siis peame oluliseks anda taotlusvooru kohta tagasisidet ning teha ettepanekuid süsteemi paremaks muutmiseks. Kahetsusväärset on EETEAL-i viimane samateemaline kiri oktoobrist 2023 jäänud siiani vastuseta. Arvestame teatrinõunikult saadud informatsiooni, et 3-aastaste toetuste kehtimise perioodil ei plaanita põhjanevaid samme, ent on võimalik teha korrekture. Näeme selles avanevas kolmeaastases ajaaknas samas suurepäraselt võimalust alustada tööd määruse sisuliseks muutmiseks, kavandada samme läbimõeldult ja valdkonna tagasisidet arvestavalt. Ent lähtudes 2024. tegevustoetuste voorust teeme ettepaneku teha järgmises taotlusvoorus muudatusi.

1. Fikseerida taotluste esitamise kuupäev nii, et see ei muutu aastate lõikes. Fikseerimise eesmärgiks on anda etendusasutustele suurem kindlus ja piisav ettevalmistusaeg taotluste koostamiseks. Ehkki kindla kuupäeva määramine annab võimaluse taotlust pikemalt ette valmistada, tuleb siiski arvestada tähtaegade mõistlikkuse ja teatrite töövoo, sh puhkustega. Taotluste menetlemine, muuhulgas kohtumised teatritega, ei tohiks jääda suveperioodi, mis on teatrite kokkuleppeline puhkuste aeg. Teatrinõunik sõnas 13.02.2024 kohtumisel, et Kultuuriministeerium kavatseb tuua juba sel aastal taotlusvooru aasta esimesse poolde. See põhjustab potentsiaalselt segadust 3-aastaste tegevustoetuste saanutele, kel on õigus taotlusest loobuda peale aruande esitamist detsembris. Seega kaob neil võimalus taotleda 2025. aastaks üheaastast tegevustoetust.
2. Palume täpsustada komisjoni töösse kaasatud finantseksperdi rolli. Kui ta hindab eelarveid, siis oleks õiglane lisada need hinnangud protokollis ning kirjeldada täpsemalt, millest need lähtuvad (kriteeriumid, punktid) ning kuidas on need komisjoni poolt antavate hinnete aluseks. Kuna vestlustel teatritega puudutakse eelarvelisi küsimusi, mis annavad täpsustavat infot eelarve kohta, siis on oluline, et nendel kohtumistel osaleks ka ekspert.
3. Kui eesmärgiks on mitte ainult suurendada regionaalset kättesaadavust *per se*, vaid luua võimalused teatrikultuurist osa saamiseks laiapindsel ja mitmekesisel, siis tuleks lahti

mõtestada regionaalsuse kriteeriumid. Regionaalset kättesaadavust ei paranda mitte ainult ringreisid teatrilinnadesse, vaid ka maapiirkonnas toimuvad teatriprojektid, mis aga võivad aset leida taotleva teatriga sama maakonna äärealal. Samas maakonnas toimuvate projektide arvestamine mitmekesistab kultuuripilti ning suurendab regionaalset mitmekesisust. Samuti palume üle vaadata regionaalsuse eest antavate punktide osakaal tervikust. Praeguses punktide süsteemis on võimalik lävendit ületada ilma regionaalsuse kriteeriumit täitmata vaid siis, kui muudes kriteeriumites saadakse vaid ainult väga kõrgeid ja maksimumpunkte. See aga mõjutab teatri kunstilisi valikuid ning avaldab mõju Eesti teatripildi mitmekesisusele. Sama puudutab rahvusvahelisuse punkti mõju lävendile. Ehkki nii regionaalsus kui rahvusvahelisus on Eesti teatri kui sellise arengule olulised, on praegu tulemuseks olukord, kus ükski etendusasutus ei saa keskenduda oma eri-ilmelisuse arendamisele (nt etenduskunstikeskus rahvusvahelisele mõõtmele, ringreisiteater regionaalsele fookusele), vaid toimub pealesurutud võrdsustumine, kus kõik peavad täitma kõiki kriteeriume.

4. Arvestades, et komisjoni koosseis muutub iga kolme aasta tagant ning ka vahepeal võib toimuda vahetusi, on oluline, et kunstiliste kriteeriumite hindamine lähtuks selgetelt alustelt, mis on ka taotlejale kättesaadavad. On loomulik, et loomingu hindamisse jääb subjektiivne komponent, ent hindamisel kasutatavaid mõisteid nagu “kunstiline ambitsioon, ajakohasus, kunstiline veenvus ja huvitavus” on võimalik mitmeti tõlgendada. Teeme taaskord ettepaneku lisada hindamismetoodika iga punkti juurde abistav küsimustik. See aitab kaasa hindamise stabiilsusele komisjoni koosseisude muutumisel ning on abiks ka teatritega kohtumisel. Rõhutame, et komisjoni liikmetel peab olema kohustus ja ka võimalus vaadata etendusi. Selle tagamine ei saa olla ainult liikme esitanud organisatsiooni vastutus.
5. Etendusasutuste seaduse väljatöötamisel väljendasid nii Kultuuriministeerium kui riigikogu kultuurikomisjon selgelt põhimõtet, et etendusasutuste toetuse peamiseks komponendiks on loominguulise tegevusega seotud töö maht. II lugemise läbinud eelnõus on vastav parandus aktsepteeritud põhjendusega, et “sätte lisamisega soovitakse tagada riigi asutatud sihtasutusena tegutsevate etendusasutusele, munitsipaaletendusasutusele ja eraetendusasutusele riigieelarvest määratavate toetuste omavaheline võrreldavus ühikuna. See võimaldab võrrelda loominguulise tegevusega seotud töö mahtu nimetatud etendusasutuse tegevuses ning sellega seonduvalt ka nende etendusasutuste toetuse mahtu. Selline võrreldavus on ka huvigruppide poolt kõrgelt hinnatud väärtus.” Seadus näeb ette, et toetuse taotlemise, taotleja hindamise ja toetuse määramise täiendavad tingimused ja korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Leiame, et määruse viimases versioonis kehtestatud eelarve realistlikkuse kriteerium ei vasta seaduse

Eesti Etendusasutuste Liit

Estonian Association of Performing Arts Institutions

loomisel silmas peetud põhimõtetele. See ei anna praeguses kasutuses ja tõlgenduses piisavalt informatsiooni teatrite tegevusmahu õiglaseks hindamiseks. Teeme ettepaneku sätestada mahupõhisus täpsemalt ja selgemalt.

6. Eesti Teatri Agentuur töötas välja Statistikabaasi arenduse, mille eesmärgiks oli hõlbustada personalistatistika kasutamist tegevustoetuste määramisel ning vähendada andmete mitmekordset käsitsi sisestamist ja ümberarvutamist. On kahetsusväärne, et seoses rahastamiskorras tehtud muudatustega ei ole võimalik seda enam kasutada. Teeme ettepaneku otsida võimalusi kasutada tegevustoetuste määramisel juba kogutavat statistikat. Rõhutame, et esitatav statistika peab olema nii esitajale kui hindajale üheselt mõistetav ning lähtuma võrreldavatest alustelt. Peame kriitilise tähtsusega küsimuseks sõnastada järgmiseks taotlusvooruks tööaja- ja tööjõukulude arvestuse kriteeriumid selgelt lähtudes valemi(tes)st või juhendmaterjalidest.
7. Teeme ettepaneku viia munitsipaalteatrid teise taotlusvooruga, mis võimaldab paremini arvestada nende tegevusloogikaga. Munitsipaalteatreid on Eestis küll vähe, ent nende roll on oluline. Munitsipaalteatrite mahutamine erateatrite taotlusvooruga toob kaasa kriteeriumide mugandamise mõlemad osapooli arvestavaks, mis kokkuvõttes ei sobitu kummagi toimimisprintsiipidega. Arvestades, et sihtasutusena tegutsevaid teatreid hinnatakse eraldi, siis moonutab era- ja munitsipaalteatrite ühendamine teatripilti.

Loodame, et Kultuuriministeerium arvestab ettepanekuid ning näeb protsessi avatud dialoogina. Teeme samas ettepaneku alustada läbirääkimisi tegevustoetuste määrase muutmiseks, et 2026. avanev taotlusvoor lähtuks täpsustatult alustelt: arvestaks mahupõhisust, käsitleks teatreid tervikpildis ning looks teatritele kestlikke arenemisvõimalusi.

Lugupidamisega,

Velvo Väli

Eesti Etendusasutuste Liidu esimees

/allkirjastatud digitaalselt/